

wildlife

Caretta Caretta

Yavaşça kumlar arasında ilerleyen, denize doğru yol alan bir Caretta caretta... Yüzyıllardır varlığını sürdüren, denizlerin en zarif yolcusu, her yıl binlerce kilometre yol alarak doğduğu sahile geri dönüyor. Ama bu yolculuk, sadece bir kaplumbağanın değil, tüm deniz ekosisteminin kalbinin attığı bir hikâye!

**GEZEENİMİZİN
YAŞAYAN FOSİLLERİ:
İRİBAŞ DENİZ
KAPLUMBAĞASI
(*Caretta caretta*)**

Yaklaşık 120 milyon yıldır yeryüzünde var olan ve “yaşayan fosiller” olarak bilinen deniz kaplumbağaları, deniz ve kıyı ekosistemleri için kilit rol oynayan türlerdir. Günümüzde yaşayan yedi deniz kaplumbağası türünün de nesli, 1900’lerin ortalarından itibaren insan faaliyetlerinin etkisiyle tehlike altına girmiştir.

İribaş deniz kaplumbağası ya da *Caretta caretta*, Cheloniidae ailesinin *Caretta* cinsinden bir deniz kaplumbağası türüdür. Güçlü çene kaslarını destekleyen büyük kafasından dolayı bu ismi almıştır. *Caretta* adı, kaplumbağa veya deniz kaplumbağası anlamına gelen Fransızca “caret” kelimesinin latinleştirilmiş halidir.

Caretta caretta, dünyadaki en tanınmış ve yaygın deniz kaplumbağası türlerinden biridir.

Fiziksel Özellikleri

Boyutları: Yetişkin bireylerin boyu genellikle 70-110 cm arasında değişir. Ağırlıkları 70-160 kg arasında

olabilir. Yetişkinlerin ortalama ağırlığı 135 kg civarında olup bazı yetişkin bireyler 450 kg’a kadar çıkabilir.

Renkleri: Kabuğu genellikle kahverengi veya kırmızımsı kahverengi, alt kısımları ise daha soluk krem rengindedir.

Kabuk: Sert ve geniş bir yapıya sahiptir. Kabuğun üzerindeki plakalar düzensiz desenler oluşturur ve koruma sağlar. Kabuğun üzerinde belirgin çıkıntılar bulunur.

Baş ve Çene: Oldukça iri bir kafaya sahiptir. Güçlü çeneleri sayesinde kabuklu canlıları (yengeç, deniz salyangozu) kolayca parçalayabilir.

Yüzgeçler: Ön yüzgeçleri uzun ve güçlü olup denizde yüzmek için kullanılır. Arka yüzgeçler ise daha küçüktür ve yönlendirme işlevi görür.

Deniz kaplumbağalarının erkek ve dişileri genel görüntü ve boyut olarak birbirine benzer. Erkekler, uzun kuyruklarıyla kolayca ayırt edilebilirler.

Yaşam Döngüsü ve Üreme

Üreme Alanları: Genellikle sıcak ve kumlu plajlarda yuva yaparlar. Türkiye’de özellikle Akdeniz kıyılarında (örn. İztuzu Plajı (Dalyan, Muğla), Patara Plajı (Kaş, Antalya)) önemli yuvalama alanları mevcuttur. Türkiye’de her yıl yaklaşık 2000-3000 adet *Caretta caretta* yuvası tespit edilmektedir.

Kuluçka Süresi ve Yavrular: Dişi *Caretta caretta*, genellikle Mayıs - Ağustos ayları arasında kumsallara yumurtalarını bırakır. Bir dişi, 70 - 120 arasında

yumurtu bırakabilir. Yumurtalar 45 - 70 gün arasında kuluçka süresine sahiptir. Kuluçka süresi, kum sıcaklığına bağlı olarak değişir. Sıcaklık 30 °C’nin üzerindeyse, yavrular daha hızlı çıkar. Yavrular, gece saatlerinde yumurtadan çıkıp denize ulaşmaya çalışır. Yavruların yönlerini bulmasında ay ışığı önemli rol oynar. Yapay ışıklar, yanlış yönlendirebilir. Denize ulaşan yavruların yalnızca binde biri yetişkinliğe ulaşabilir. Yavru kaplumbağalar, yaklaşık 20 - 30 yıl sonra erginleşip tekrar doğdukları kumsala yumurtlamaya dönerler.

Yumurtaların kuluçka sıcaklığı cinsiyeti belirler. Daha düşük sıcaklıkta erkekler, daha yüksek sıcaklıkta dişiler oluşur.

Çiftleşme, yuvalama başlangıcından birkaç hafta önce, yuvalama kumsalı yakınlarında veya özel toplanma alanlarında meydana gelir. Çiftleşen deniz kaplumbağaları genellikle yüzeyde görünmekle birlikte, su altında birleşmelere de rastlanabilir. Yumurtlama çoğunlukla gece meydana gelir, ancak nadiren gündüz yuvalama da gözlemlenebilir.

Yumurtlamak için kumsala yaklaşan dişi kaplumbağa, dış uyarılara karşı oldukça hassastır. Yumurtalarını bıraktıktan sonra, üzerlerini nemli kum ile örter ve kumu iyice sıkıştırır. Daha sonra yuva çukurunu kamufle ederek denize döner.

Yeni bırakılmış deniz kaplumbağası yumurtaları genellikle küresel, beyaz, yumuşak ve mukus kaplıdır. Yavrular kabuklarını kırıp bir süre hareketsiz kaldıktan sonra, ortalama 5 günde yuvalarını terk ederler. Yavrular, ufuk aydınlığını kullanarak denize yönelirler.

Deniz kaplumbağaları, ekosistemde önemli rol oynayarak deniz ve kıyı ekosistemlerinin dengesini korurlar. Denizlerde beslendikleri türlerin (denizanası, kabuklular, süngerler, vs.) aşırı artmasını önleyerek popülasyonlarını dengede tutarken, bitkisel beslenen türler de deniz çayırlarını bir anlamda "biçerek" sağlıklı gelişimlerine yardımcı olur. Karada ise besin maddeleri bakımından fakir habitatlar olan kumsallara bıraktıkları yumurta kabukları aracılığıyla mineral artışı sağlarlar.

Beslenme

Yetişkinler: Yetişkin *Caretta caretta*'lar omnivor (hem etçil hem otçul) bir beslenme düzenine sahiptir, ancak ağırlıklı olarak etçil olarak beslenirler. Doğal yaşam alanlarında temel besin kaynakları; yengeçler, karidesler ve diğer eklem bacaklılar gibi kabuklular, deniz salyangozları ve midyeler gibi yumuşakçalar, denizanası ve süngerler gibi yumuşak vücutlu deniz canlıları, özellikle yavaş hareket eden veya zayıf balıklar, nadiren deniz yosunları ve deniz çayırları gibi bitkisel besinlerdir. Beslenmelerinde güçlü çeneleri sayesinde sert kabukları kırabilirler. Genellikle sığ kıyı bölgelerinde ve deniz çayırlarının bulunduğu alanlarda avlanırlar.

Yavrular: Yavru *Caretta caretta*'lar, yumurtadan çıktıktan sonra denize ulaşırlar ve doğal beslenme süreçleri başlar. Beslenme alışkanlıkları yaşlarına ve yaşam alanlarına göre değişir. İlk aşamada, açık denizde yaşayan yavrular genellikle plankton, küçük kabuklular ve deniz yüzeyinde bulunan organik parçacıklarla beslenir. Zamanla daha büyük avları yakalayabilecek duruma gelirler ve küçük yengeçler, deniz solucanları ve yumuşakçalar gibi besinlere yönelirler. Küçük yaşlarda daha çok etçil bir diyetleri olsa da büyüdükçe bazı bitkisel besinleri de tüketmeye başlarlar.

Beslenme Alanları: Kıyıya yakın sulardan açık denizlere kadar farklı bölgelerde besin arayabilirler. Kıyıya yakın sularda bulunan mercan resiflerinde bol miktarda yumuşakça, küçük kabuklu, sünger ve deniz yosunu bulunur. Açık denizlerde ise denizanası, planktonik organizmalar ve küçük balıklar bulunur. Nadiren de olsa deniz çayırlarında otçul beslenebilirler. Kumlu veya çamurlu dip bölgelerinde daha çok dalış yaparak beslenmeyi tercih ederler. Bu bölgelerde ise yengeç, istiridye, midye, deniz kestanesi ve küçük omurgasız canlılar ile beslenirler. Dünyada yedi deniz kaplumbağası türü yaşamaktadır ve hepsi de farklı beslenme tercihlerine sahiptir. Genel olarak algler, sucul bitkiler, denizanası, deniz kestaneleri, anemonlar, yumuşakçalar, kabuklular ve balık türleri gibi çeşitli seçenekleri bulunur.

Türler ve Yaşam Alanları

Caretta caretta, dünyanın birçok bölgesinde bulunur.

Akdeniz: Türkiye, Yunanistan ve Kuzey Afrika kıyıları önemli yuvalama alanlarıdır.

Atlantik Okyanusu: Kuzey Amerika'dan Batı Afrika kıyılarına kadar geniş bir alanda yaygındır.

Hint ve Pasifik Okyanusları: Avustralya, Japonya ve Hindistan kıyıları da yaygın yaşam alanlarıdır.

Deniz kaplumbağaları, yaşamlarının büyük bir bölümünü denizde geçirse de yumurtalarını kumsallara bırakırlar. Sahillere genellikle sadece dişiler çıkar, fakat nadiren de olsa erkek bireyler de kumsallarda görülebilir.

Tehditler

Doğal Tehditler:

Yavru dönemlerinde martılar, yengeçler, tilkiler, köpekler, kuşlar ve bazı balık türleri tarafından saldırıya uğrayabilirler. Genç ve yetişkin bireyler köpek balıkları ve büyük balıklar tarafından avlanabilir. Ayrıca fırtınalar ve dalgalar yuvaların tahrip olmasına neden olabilir. Deniz seviyesi yükselmesi kıyılardaki yuvaları su altında bırakabilir. Ani sıcaklık değişimleri ise yavru cinsiyet oranlarını etkileyebilir. Deniz parazitleri kaplumbağaların sağlığını ve hareket kabiliyetini olumsuz etkileyebilir.

İnsan Kaynaklı Tehditler:

Deniz kirliliği: Plastik atıklar *Caretta caretta*'lar için ölümcül olabilir. Çünkü plastik poşetleri denizanası sanarak yiyebilirler ve bu da boğulmalarına veya sindirim sistemlerinin tıkanmasına yol açabilir.

İklim değişikliği: Yuvalama alanlarının yok olması veya kuluçka sıcaklıklarının değişmesi popölasyonu etkiler. Deniz suyu sıcaklığındaki artış, yavruların cinsiyet oranlarını bozabilir (daha fazla dişi yavru oluşabilir). Okyanus asitlenmesi besin kaynaklarını etkileyebilir.

Balıkçılık Faaliyetleri: Balık ağlarına takılarak boğulabilirler (hayalet ağlar en büyük tehlikelerden biridir). Oltu iğnelerini yutabilirler.

Turizm: Sahillerde insan etkisi ile yuva alanlarının tahrip edilmesi ve yapay ışıkların yavruların denize ulaşmasını engellemesi büyük tehditlerdir. Ayrıca sahil yapılaşması yuvalama alanlarını yok edebilir.

Koruma alışmaları

Caretta caretta nesli tehlike altında olan türlerden biridir. Bu nedenle ulusal ve uluslararası düzeyde birçok koruma ve araştırma çalışması yürütülmektedir. Bu çalışmaların bazıları şunlardır:

Uluslararası Sözleşmeler ve Bilimsel alışmalar:

- **IUCN (Dünya Doğayı Koruma Birliği):** *Caretta caretta*, IUCN Kırmızı Listesi'nde tehdit altında (Vulnerable) kategorisinde yer almaktadır.
- **CITES (Nesli Tükenme Tehlikesi Altındaki Türlerin Ticareti Sözleşmesi):** *Caretta caretta*, Ek-I listesinde yer alır ve uluslararası ticareti yasaklanmıştır.
- **Bonn Sözleşmesi (CMS - Göçmen Türlerin Korunması Sözleşmesi):** Kaplumbağaların g yolları boyunca korunmasını amaçlayan sözleşmeye dahildir.
- **Barselona Sözleşmesi:** Akdeniz'deki deniz kaplumbağalarının korunmasını destekler.
- **Uydu Takibi:** Kaplumbağaların g yollarını belirlemek için GPS takip cihazları kullanılır.
- **Genetik Araştırmalar:** Trn popülasyon yapısını anlamak ve genetik çeşitliliği korumak amacıyla genetik analizler yapılır.
- **Yuvalama Alanlarının Korunması:** zel koruma alanları oluşturularak yumurtlama kumsallarında insan etkisi en aza indirilmeye çalışılır.

Türkiye’de Koruma:

Türkiye’de, *Caretta caretta*’ların korunması için birçok proje ve uygulama yürütülmektedir. Bu projeler, genellikle üniversiteler, sivil toplum kuruluşları (STK’lar), yerel yönetimler ve devlet kurumları tarafından desteklenmektedir.

1. Hukuki Koruma

Türkiye’de deniz kaplumbağaları, uluslararası anlaşmalar ve ulusal yasalarla koruma altına alınmıştır. Çevre Kanunu, deniz kaplumbağalarının habitatlarının korunmasını hedefler. Kıyılarda yapılan inşaatlar, kirlilik ve diğer tehditlere karşı bu türleri korumaya yönelik düzenlemeler içerir. 4915 Sayılı Kara Avcılığı Kanunu; deniz kaplumbağalarını “avlanması yasaklanan türler” arasında kabul eder. *Caretta caretta*’ların öldürülmesi veya zarar görmesi yasaktır.

5203 Sayılı Doğal Hayatı Koruma Kanunu; nesli tehlikede olan türleri korumak amacıyla düzenlemeler içerir ve *Caretta caretta*’lar, koruma altındaki türler arasında yer alır. Bu, türlerin korunması ve yaşam alanlarının güvence altına alınmasını sağlar.

1988 yılında İztuzu Plajı’nda başlayan mücadele ile plaj yapışmaya karşı korunmuş ve *Caretta caretta*’ların yuvalama alanı olarak belirlenmiştir.

2. STK’ların Rolü

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMP) tarafından yürütülmekte olan Deniz Kaplumbağalarını Koruma Projesi; yuvalama kumsallarının korunması, bilimsel araştırmalar ve izleme çalışmaları, farkındalık kampanyaları düzenlenmesi gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

Antalya – Belek’te bulunan Ekolojik Araştırmalar Derneği (EKAD) – Deniz Kaplumbağaları Araştırma ve Koruma Projesinde; gönüllülerin katılımıyla sahada koruma çalışmaları yürütmek, yumurtlama alanlarını takip etmek ve koruma altına almak, halkı bilinçlendirme çalışmaları yapmak gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

Muğla Dalyan’da bulunan DEKAMER (Deniz Kaplumbağaları Araştırma, Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezi); yaralı kaplumbağaların tedavi edilmesi ve doğal hayata dönmelerini sağlamak için çalışmaktadır. Ayrıca bilimsel araştırmalar yapmakta, halkı bilinçlendirmek için eğitim ve farkındalık çalışmaları yürütmektedir.

WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı); Türkiye’deki deniz kaplumbağalarının yaşam alanlarını korumak, balıkçılık faaliyetlerinin kaplumbağalar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak ve plastik kirliliği ile mücadele etmek gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir.

3. Turizm Düzenlemeleri

Yuvalama döneminde (Mayıs-Ağustos), belirli plajlar gece boyunca kapalı tutulur. Yapay ışıkların etkisi azaltılır ve sahilde özel işaretlemeler yapılır. Türkiye’de *Caretta caretta*’ların yaşadığı deniz bölgeleri, Deniz Koruma Alanı ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Bu alanlar, deniz kaplumbağalarının üreme, beslenme ve göç alanlarını korumaya yönelik düzenlemeler içerir.

Bu fotoğraf, Muğla Dalyan’da bulunan İztuzu Sahil’inde çekilmiştir. 2024 yılında, bu sahilde yaklaşık 44 bin

Caretta caretta yavrusu denizle buluşmuştur.

Türkiye’de *Caretta caretta*

Türkiye, *Caretta caretta* türü için en önemli yuvalama alanlarından birine sahiptir. Akdeniz kıyılarında geniş bir dağılıma sahip olan bu tür, Türkiye’nin doğal zenginliklerinden biri olarak kabul edilir.

Başlıca Yuvalama Alanları

Türkiye, Akdeniz’deki en önemli yuvalama alanlarından birine ev sahipliği yapar. Aşağıdaki sahiller, *Caretta caretta*’ların düzenli olarak yumurtladığı yerlerdir:

İztuzu Plajı (Dalyan, Muğla)

Türkiye’nin en ünlü *Caretta caretta* yuvalama alanıdır. Bu alan koruma altında olup, kaplumbağaların güvenliği için turizm faaliyetleri düzenlenmektedir. İztuzu Plajı’ndaki *Caretta caretta*’lar, hem Türkiye’nin simgelerinden biri haline gelmiş hem de bölgeye ekoturizm kazandırmıştır.

Patara Plajı (Kaş, Antalya)

Türkiye'nin en büyük ve en uzun kumsallarından biridir. *Caretta caretta*'ların yuvalama alanı olarak büyük bir öneme sahiptir.

Çıralı Plajı (Kemer, Antalya)

Çıralı Plajı'nda kaplumbağaların yuvalarını korumak için yerel halk ve çevre örgütleri tarafından özel önlemler alınmıştır.

Anamur Plajı (Mersin)

Her yıl yüzlerce *Caretta caretta* bu sahile yumurta bırakmaktadır.

Samandağ Kumsalı (Hatay)

Sadece *Caretta caretta* değil, *Chelonia mydas* (yeşil deniz kaplumbağası) için de önemli bir bölgedir. Dünyanın en uzun plajları arasında yer alır.

Dalaman ve Fethiye Kumsalları (Muğla)

Bu kumsallarda *Caretta caretta* yuvalama alanlarının korunması için düzenli izleme çalışmaları yapılmaktadır.

İlginç Bilgiler

Caretta caretta yaklaşık 50 yıl veya daha fazla yaşayabilir.

Bir dişi *Caretta*, doğduğu plaja geri dönerek yumurta bırakma eğilimindedir. Bu davranış "natal homing" olarak adlandırılır. Yavruların denize ulaşma oranı oldukça düşüktür; 1000 yavrudan sadece biri yetişkinliğe ulaşabilir.

Kaynaklar:

https://tr.wikipedia.org/wiki/Caretta_caretta
<https://www.fisheries.noaa.gov/species/loggerhead-turtle/overview>
 Loggerhead sea turtle - Wikipedia
<https://bilgihanem.com/caretta-caretta-kaplumbagalari-hakkinda-bilgi/>
 İztuzu plajı: Caretta caretta'nın yuvası, doğaseverlerin cenneti
<https://i.neredekal.com/i/neredekal/75/453x200/6078330023642c1d04c54e05>
<https://iaysr.tmgrup.com.tr/cc751a/780/411/0/48/800/470?u=https://iaysr.tmgrup.com.tr/2020/08/25/iztuzu-plaji-caretta-caretta-yuvasi-ve-yavru-cikisinda-rekor-kirdi-1598345922577.jpg>
https://res.cloudinary.com/turna/image/upload/v1650584451/iztuzu_plaj%C4%B1_nerede_tjztkl.jpg
<https://www.villadanismani.com/files/9766527f2b5d3e95d4a733fcfb77bd7e.jpg>
https://www.tourismjournal.com.tr/cdn/WrBbPF1SjEiV15_TZAvEOXsaevs=/750x500/webp/2024/06/23/turkiye-yine-dunya-3-uncu-su-iste-en-temiz-plajlar-1719127431-486_large.webp
<https://image.cnnturk.com/i/cnnturk/75/740x416//627650d017aca90c1c39b36f.jpg>
<https://www.denizhaber.net/d/news/91888.jpg>
<https://www.popsci.com/wp-content/uploads/2023/11/06/successful-turtle-season.jpeg>
<https://media-cdn.tripadvisor.com/media/photo-s/03/4b/11/74/hamish-mcturk.jpg>
<https://interactives.naturalsciences.org/qr-code-tours/images/help-me/loggerhead-sea-turtle.jpg>
<https://static.birgun.net/resim/haber-detay-resim/2018/12/23/caretta-carettalarin-en-buyuk-sorunu-denizlere-atilan-naylon-po-setler-545246-5.jpg>
<https://img-s3.onedio.com/id-6094faa171a5d66647b8b138/rev-0/raw/s-269e8953072a2ac3f9c3c0c93534cab1f686e427.jpg>
<https://www.tekneturusuluada.com/images/blog/caretta.jpg>
<https://img-s1.onedio.com/id-6094faaf913c26ae47826990/rev-0/w-1200/h-799/f-jpg/s-c3feba90e158fcd66b29127f17294b-0158de893f.jpg>
<https://trthaberstatic.cdn.wp.trt.com.tr/resimler/1690000/caretta-caretta-dha-1690211.jpg>
https://www.loroparque-fundacion.org/app/uploads/2022/08/DSC_8229.jpg
https://img5.juzaphoto.com/001/shared_files/uploads_hr/3312524_large82647.jpg
<https://www.marmarisyenisayfa.com/files/uploads/news/default/n-a-390024.webp>
[https://images.gezinomi.com/fit-in/600x300/filters:quality\(100\)/filters:format\(webp\)/assets/blog/anamur-be-ahc_131056820-22.05.2021094632.jpg](https://images.gezinomi.com/fit-in/600x300/filters:quality(100)/filters:format(webp)/assets/blog/anamur-be-ahc_131056820-22.05.2021094632.jpg)
<https://perdue.com.tr/wp-content/uploads/2021/05/Kidrak-Koyu.webp>
https://unf.imgix.net/2024/06/1_Hero.jpg?auto=compress%2Cformat&fit=crop&h=1000&ixlib=php-3.3.1&w=1600&wpsize=blog-hero-desktop
https://canoekerala.com/image-uploads/blog/31fefc0e570cb3860f2a6d4b38c6490d_1.jpg
<https://d.yeniduzen.com/news/103972.jpg>
<https://www.inaturalist.org/observations/105365615>
<https://idsb.tmgrup.com.tr/ly/uploads/images/2021/01/05/83642.jpg>
<https://idsb.tmgrup.com.tr/ly/uploads/images/2020/07/02/44080.jpg>
<https://trthaberstatic.cdn.wp.trt.com.tr/resimler/1662000/caretta-1663665.jpg>
<https://www.wwf.org.tr/?5020/caretta-carettalardan-guzel-haber-var>

Let's keep in touch

NRC